

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף נ

(בעמוד הקודם)

אמר רב נחמן חֵלֵב העשוי ככובע: אינו סותם את הנקב. הגמרא שואלת היכן נמצא חֵלֵב כזה? יש בזה שתי דעות. יש אומרים 'חיטי דכרכשא' - חלב שעל החלחולת. ויש אומרים 'טרפשא דליבא' - שומן הלב (ועל כן אם יש נקב בלב, השומן אינו סותם אותו).

*

אמר רבא שמעית מיניה דרב נחמן: שמעתי מרב נחמן על שני סוגי חלב שעל הקיבה, אחד נקרא 'חימצא' והשני נקרא 'בר חימצא', אחד מהם סותם את הנקב והשני אינו סותם. ואני לא יודע מיהו הסותם ומיהו שאינו סותם.

רב הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן אמר - 'בר חימצא' סתים, 'חימצא' לא סתים. אמר רב טבות וסימיניך 'יפה כח הבן מכח האב': כי 'בר חימצא' הוא כמו הבן של 'חימצא' והוא סותם, ואילו 'חימצא' אינו סותם.

הי חימצא והי בר חימצא? איזהו החלב שנקרא 'חימצא' ואיזהו החלב שנקרא 'בר חימצא'.

ת"ש. דאמר רב נחמן 'אינהו מיכל אכלי ולדידן מיסתם נמי לא סתים?' רב נחמן דיבר על אחד מהחלבים שעל הקיבה, שנחלקו בו בני ארץ ישראל עם בני בבל האם הוא מותר באכילה. בני ארץ ישראל מתירים באכילה ובני בבל אוסרים. אמר רב נחמן האם יתכן שבני ארץ ישראל אוכלים את החלב הזה, ולנו בני בבל הוא אפילו לא יסתום את הנקב? אלא ודאי שהוא סותם את הנקב.

דאקשתא: חלב אחד נראה כמו 'קשת' והחלב השני נראה כמו ה'יתר' (קשת = החלק העגול שבקשת, יתר = החבל הישר שבקשת). לכולי עלמא החלב שנראה

כמו קשת אסור באכילה, והמחלוקת בחלב שנראה כמו 'יתר'. ויש אומרים שבחלב הדומה ליתר לכו"ע הוא מותר, והמחלוקת בחלב הדומה לקשת.

רב נחמן נוקט כמו הלישנא קמא, שהמחלוקת של בבל וארץ ישראל היא בחלב הדומה ליתר, ועל החלב הזה אמר שגם לבני בבל הוא לפחות סותם את הנקב.

כי הא דאמר רב אויא: רב אויא ורבי אמי ורבי ינאי היו מבני ארץ ישראל. רבי אמי אמר 'מקמציין'. כלומר כאשר מסירים את חלב ה'יתר' מהבהמה כדי לאכול אותו, צריך להסיר קצת מהחלק העליון שלו. משום שחלב הקרב שוכב עליו, וחלב הקרב אסור באכילה.

אמר רב אויא הוה קאימנא: רב אויא מספר שהוא בעצמו עמד לפני רבי אמי, כאשר קמצו לו מהחלב של היתר ונתנו לו לאכול את שאר החלב.

שמעיה דרבי חנינא: השמש של רבי חנינא עמד לפניו. אמר לו רבי חנינא קמוץ מחלב היתר ותן לי לאכול אותו. רבי חנינא ראה שהשמש מהסס, אמר לו רבי חנינא 'אתה בכלי שנוהג בו איסור! אם כן תחתוך את כל היתר ותזרוק אותו'.

*

תניא רשב"ג אומר - בני מעיין שניקבו וליחה סותמתן כשרה: אם יש נקב במעיים של הבהמה, ויש ליחה הסותמת את הנקב, הבהמה כשרה ואינה טריפה.

מאי ליחה? אמר רב כהנא 'שירקא דמעייא' דנפיק אגב דוחקא: ליחה זו נקראת 'שירקא דמעייא' - ליחה של המעיים, והיא יוצאת בדוחק ובקושי על ידי סכין.

גמירי חבריא: למד חבירו של רבי אבא מרבי אבא (את המימרא דלהלן), ומיהו החבר הזה? הוא רבי זירא. ויש אומרים להיפך, שלמד חבירו של רבי זירא מרבי זירא, ומיהו? הוא רבי אבא.

וזו המימרא. אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא - כך אמר רבי חייא בר אבא בשם רבי יוחנן 'הלכה כרשב"ג בטרפה, והלכה כרבי שמעון באבל'. והגמרא מבארת.

הלכה כרשב"ג בטרפה - הא דאמרן: כפי שאמרנו, ליחה סותמת את הנקב בבני מעיים.

כרבי שמעון באבל מאי היא? דתניא כל שלשה ימים הראשונים: אבל שבא לבית האבלים באמצע השבעה מ'מקום רחוק' (יותר ממהלך יום אחד), ואז נודע לו שהוא אבל, הוא מונה שבעה ימים לעצמו החל מ'יום השמועה' - הוא היום שהגיע ושמע על המוות.

אבל אם בא מ'מקום קרוב' (מהלך יום אחד), לדעת תנא קמא אם בא תוך שלושה ימים, מצטרף לאבלות של שאר הקרובים וממשיך איתם את השבעה. (כי שלושה ימים ראשונים הם עיקר האבלות (מאירי במסכת מו"ק). ומכיון שאילו היה יודע על הפטירה היה יכול להגיע ביום הראשון, הוא מצטרף אל שאר האבלים). אבל אם בא לאחר ג' ימים אינו מצטרף אליהם (כי לא בא בזמן של עיקר האבלות). נמצא שלדעת ת"ק צריך שני תנאים כדי שישב שבעה עם שאר הקרובים, א. שיבוא ממקום קרוב ב. שיבוא בתוך שלושה ימים.

ואילו לדעת רבי שמעון אם בא ממקום קרוב, אפילו אם בא ביום השביעי מצטרף לאבלות ואינו צריך למנות מחדש.

אמר מאן דהוא: אמר אחד התלמידים בבבל 'הלואי ואזכה לעלות לארץ ישראל ולשמוע את המימרא מפי מי שאמרה' כלומר מרבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא. כשעלה לארץ ישראל פגש את רבי אבא ושאל אותו על שתי ההוראות שנאמרו בשמו.

א"ל - אמר מר הלכה כרשב"ג בטרפה? אמר לו רבי אבא - אני אמרתי להיפך שאין הלכה כרשב"ג.

כרבי שמעון באבל מאי? א"ל רב אבא יש בזה מחלוקת אמוראים האם הלכה כרבי שמעון או לא.

הגמרא מסיקה: **ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל בטרפה. והלכה כרבי שמעון באבל,** דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל.

אמר רב שימי בר חייא מקיפיים בבני מעיים: אם מוצאים חור במעיים לאחר השחיטה, עושים חור חדש לידו, ומשווים את שני החורים זה לזה. אם החור הישן דומה לחור החדש, סימן שהחור הישן נעשה לאחר השחיטה והבהמה כשרה. אבל אם הוא לא דומה לחור החדש, סימן שהחור היה לפני השחיטה והבהמה טרפה.

הנהו בני מעיים: מעשה בבני מעיים שהיה בהם נקב ובאו לשאול את רבא. הוא עשה חור חדש סמוך לחור הקיים, אך החורים לא היו דומים זה לזה. בא רב משרשיא בנו של רבא, מישמש בידו בחור החדש והוא נהיה דומה לחור הישן. אמר לו רבא מניין לך דבר זה? אמר לו רב משרשיא כמה ידיים משמשו בחור הישן לפני שהביאו את המעיים לפני הרב? אמר לו רבא 'חכם בני בטרפות כמו רבי יוחנן!'

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו מקיפיים בריאה: אם יש נקב בריאה עושים חור חדש סמוך לחור הישן, ומשווים ביניהם כנ"ל. (ומדובר שאי אפשר לתלות את הנקב בטבח).

אמר רבא: כל זה דוקא כששני החורים נמצאים באותה ערוגה, אבל אין משווים חורים מערוגה לערוגה. (ערוגה = דופן הריאה. בריאה יש דופן ימנית ודופן שמאלית).

והלכתא: הגמרא פוסקת שכן אפשר להשוות חורים מערוגה לערוגה, אבל דוקא מ'דקה לדקה' = מאונה לאונה, או מ'גסה לגסה' = מאומא לאומא. אך לא מאומא לאונה ולא מאונה לאומא.

אביי ורבא דאמרי תרוייהו מקיפין בקנה: אם יש נקב בקנה עושים נקב לידו ומשווים כנ"ל.

אמר רב פפא: כל זה דוקא כששני החורים באותה חוליא (= הקנה עשוי מטבעות, שלוש טבעות נקראות 'חוליא'), אבל מחוליא לחוליא לא משווים.

והלכתא: הגמרא פוסקת שכן אפשר להשוות מחוליא לחוליא, וכן מ'בר חוליא' לבר חוליא (הטבעות שבקנה רחבות למעלה וצרות בצדדים. למעלה הם נקראות 'חוליא', ובשאר הצדדים 'בר חוליא'). אבל לא מחוליא לבר חוליא, ולא מבר חוליא לחוליא.

*

אמר זעירי הלחולת שניקבה כשרה: 'הלחולת' = הצינור שמגיע לפי הטבעת. אם יש בו נקב, הבהמה כשרה. משום שהירכיים תופסים את החלחולת וסותמים את הנקב. וכמה שיעור הנקב? אמר רבי אילעי אמר רבי יוחנן - במקום שהירכיים דבוקות לחלחולת, אם הנקב מקיף עד רוב היקף החלחולת, כשרה. ובמקום שהירכיים אינן דבוקות (כלומר פנימה יותר בחלל הבטן) אפילו נקב משהו מטריף.

אמרוה רבנן: אמרו רבנן לרבא את דברי רבי יוחנן הנ"ל בשם רב נחמן. אמר להם רבא האם לא אמרתי לכם שלא תיתלו 'בוקי סריקי' (= כדים ריקים, וזהו משל לדיבורים ריקים) ברב נחמן? כי כך אמר רב נחמן - במקום הדבוק לירכיים אפילו ניטלה כל החלחולת כשרה, ובתנאי שנשאר בחלחולת קטע אחד (כמו טבעת) בעובי 'כדי תפיסה'. וכמה כדי תפיסה? אמר אביי כמלא אצבע. ואפילו בשור גדול מספיק כמלא אצבע.

*

למדנו במשנה - הכרס הפנימית [שניקבה או שנקרע רוב החיצונה, טריפה]:

אמר רב יהודה אמר רב, העיד נתן בר שילא שהיה ראש הטבחים של העיר 'ציפורי' לפני רבי משום רבי נתן, אי זו היא כרס הפנימית? 'סניא דיבי', דהיינו 'המעיה העיוור' (= כיס מאורך היוצא מן הדקין), והוא עשוי כמו כיס וסתום בראשו, והוא מקום מאוס וכחוש, ואפילו הזאבים מואסים בו.

רבי ישמעאל אמר, הכרס הפנימית הוא 'איסתומכא דכרסא'.

רב אסי אמר רבי יוחנן, מקום צר יש בכרס שהוא נקרא 'כרס הפנימית', ושאר הכרס נקראת 'כרס חיצונה' ואיני יודע איזהו.

אמר רב נחמן בר יצחק, נפל כרסא בבירא: 'נפלה הכרס בבור', כלומר הואיל ואינך יודע היכן היא, לא פירשת כלום.

אמר רב אחא בר רב עוא אמר רב אסי, אני אפרש היכן היא, מן המיצר ולמטה: במקום שהכרס הולכת ונהיית צרה לצד הוושט הוא נקרא 'כרס הפנימית', לפי שהוא 'מתחבא' בדופני החזה.

רבי יעקב בר נחמני אמר שמואל, מקום שאין בו מילת: יש בכרס מקום חֶלֶק שאין בו הרבה צמר, והוא הכרס הפנימי'.

רבי אבינא אמר גניבא משמיה דרב, טפח בוושט סמוך לכרס זו היא 'כרס הפנימית'.

אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר חנינא, כל הכרס כולו זו היא 'כרס הפנימית', ואיזהו כרס החיצון? בשר החופה את רוב הכרס: זהו קרום עבה שחופה את רוב הכרס מתחתיו (לצד הקרקע).

רבה בר רב הונא אמר, מפרעתה: ה'כרס הפנימי' הוא צד הכרס לכיוון הקרקע שהוא נראה מיד כשפותחים את הבהמה להוציא את המעיים.

מאי מפרעתה? אמר רב אויא היכא דפרעי טבחי: היכן שחותכים הטבחים להוציא את המעיים, וכנ"ל.

בנהרדעא עבדי כרבה בר רב הונא: ש'כרס הפנימי' הוא צד הכרס לכיוון הקרקע, ואם ניקב במשהו טריפה.

א"ל רב אשי לאמימר, כל הני שמעתתא מאי? כל השיטות שהוזכרו כאן לגבי מהו 'כרס הפנימי', איך אתם בנהרדעא נוהגים? (אמימר היה מהעיר 'נהרדעא').

א"ל כולהו שייכן בדרכה בר רב הונא: אמר לו אמימר - כל השיטות הללו כלולים בשיטת רבה בר הונא (שאמר ש'כרס הפנימי' הוא צד הכרס לכיוון הקרקע), ששם נמצאים 'סניא דיבי' ו'איסתומכא' ו'מקום שאין בו מילת', ונמצא שכאשר בנהרדעא נהגו כרבה בר רב הונא, למעשה החמירו גם כשיטות הנ"ל.

ודרב אסי א"ר יוחנן מאי? שאל רב אשי את אמימר - האם אתם חוששים גם לשיטת רב אסי אמר רבי יוחנן ש'מקום צר יש בכרס שהוא נקרא כרס הפנימי ואיני יודע איזהו? (- וא"כ יש להחמיר מספק בכל הכרס).

א"ל כבר פירשה רב אחא בר עוא: אמר לו אמימר - כבר פירש רב אחא בר עוא שממקום שהכרס הולכת ונהית צרה לצד הוושט הוא נקרא 'כרס הפנימי'.

ודרבי אבינא ודבני מערבא מאי? שאל אותו רב אשי - האם אתם חוששים לשיטת רבי אבינא שטפח בוושט סמוך לכרס הוא 'כרס הפנימי', ולשיטת בני מערבא שכל הכרס כולו זו היא 'כרס הפנימית'?

א"ל הני ודאי פליגי: אמר לו אמימר - השיטות הללו בוודאי חולקות על רבה בר רב הונא, אבל אנחנו נוהגים כרבה בר רב הונא.

*

למדנו במשנה - רבי יהודה אומר בגדולה נו' (-) שיעור קרע בבהמה גדולה טפח, ובבהמה קטנה ברובה):

אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר: לא גדולה שבגדולות, ולא קטנה שבקטנות, אלא כל שנקרע בה טפח והוא לא רוב הכרס זו היא 'הגדולה טפח', וכל שנקרע בה רוב ואין בקרע טפח זו היא 'הקטנה ברובה'.

קושיא: רובא ולא הוי טפח פשיטא: אם נקרע רוב הכרס אף שאין בו טפח פשוט שהיא טריפה, שהרי הדין הוא ש'רובו ככולו', ומדוע המשנה הוצרכה לומר לנו דין זה?

תירוץ: לא צריכא, דהויא טפח במשהו: כלומר שאם יקרע משהו בנוסף לרוב יהיה באותו קרע טפח, והחידוש הוא שהיה מקום לחשוב שבמקרה כזה שחסר רק משהו להשלים לטפח, לא מטריפים עד שיקרע בה טפח, קמ"ל שאפילו אם נקרע רובו מטריפים.

אמר גניבא אמר רבי אסי: הכרס החיצונה ששיעורה בטפח, שניקב בה נקב ארוך כעין ארובה, ורוחבו כסלע, טריפה. לפי שאם ימתח הנקב ויקרבו את שפת הארובה האחת מול השניה שיעור הקרע יעמוד על טפח שהוא שיעור טריפה.

אמר רבי חייא בר אבא: לי התפרש דין זה מגניבא כשעמדנו על הגשר של נהרדעא, אם נקדרה כסלע כשרה, יותר מכסלע טרפה.

שאלה: וכמה הוא 'יתר מכסלע'? תשובה: **אמר רב יוסף:** כשיעור שאפשר להכניס בו בדוחק שלושה גרעיני תמרה כששאריות הפרי דבוק בהם, או כשיעור שאפשר להכניס ברווח שלושה גרעינים ללא שאריות הפרי.